

LAUSUNTOPYYNTÖ /AMMATTILIITTO PRO RYN LAUSUNTO KILPAILUKIELTOSOPIMUKSIA SELVITTÄNEEN TYÖRYHMÄN MUISTIOSTA

Tausta

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 19.9.2018 työryhmän selvittämään kilpailukieltosopimusten muutostarpeet. Toimeksiannon taustalla oli varatuomari Jukka Ahtelan työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta tekemä selvitys kilpailukieltosopimusten ja salassapitosopimusten käytöstä.

Työryhmän toimeksiannon mukaan työryhmän tavoitteena oli selvittää lainsäädännön muutostarpeet kilpailukieltosopimusten käytön edellytysten tiukentamiseksi vastaamaan työelämässä tapahtuneita muutoksia, kansainvälistä kehitystä ja sääntelyn taustalla olevia tavoitteita.

Työryhmän tehtävänä oli:

- kartoittaa ja arvioida kilpailukieltosopimuksia koskevien säännösten ajantasaisuus
- selvittää kilpailevan toiminnan kieltä koskevan sääntelyn ajantasaisuus
- sekä valmistella tarvittavat säännösehdotukset.

Työryhmän määräaika päättyi 30.6.2019. Palkansaaajakeskusjärjestöt jättivät muistioon yhteisen lausuman. Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausuntoja kilpailukieltosopimuksia selvittäneen työryhmän muistiosta 26.9.2019 mennessä.

Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelman mukaan kilpailukieltosopimusten ja työsuhteen aikaisen kilpailevan toiminnan kiellon käyttöä rajataan täsmentämällä lainsäädäntöä ja säätämällä kiellettyjen ehtojen käyttämisen seuraamuksista tasapainoisella tavalla.

Ammattiliitto Pron lausunto

Prossa kilpailukieltosopimukseen liittyvät, työryhmän muistiossa esitetyt ongelmat ovat tuttuja ja esimerkkejä löytyy usealta alalta. Viime vuosien selvä trendi on ollut lisäksi kilpailukieltosopimusten yhä laajeneva käyttö. Työntekijän on hankala neuvotella kilpailukieltoehdosta, joka on työsopimusta tehtäessä työsopimus pohjassa ns. vakiolausekkeena. Kilpailukieltosopimuksia koskeva vähäinen oikeuskäytäntö ei tarkoita ongelmien vähyyttä vaan on osoitus kilpailukieltosopimusehdon riitauttamisen vaikeudesta sekä oikeusprosessien kalleudesta eli oikeudenkäyntikulujen pelosta.

Keskeiset ongelmat voidaan tiivistää neljään:

- 1) Kilpailukieltosopimukset rajoittavat työvoiman liikkuvuutta.
- 2) Kilpailukieltosopimukset ovat sisällöltään työntekijän kannalta kohtuuttomia.
- 3) Kilpailukieltosopimusten lainvastaista käyttöä ei valvota.
- 4) Työnantajalle ei koidu seurauksia lainvastaisesta menettelystä.

Työoikeuden keskeinen tarkoitus on suojata työntekijää heikompana osapuolena. Kilpailukieltosopimuksia koskevan pykälän sisältö turvaa voimakkaasti työnantajan etua sen lisäksi, että liikesalaisuuksien suojasta on jo omat erilliset säännöksensä.

Pro on samaa mieltä palkansaajakeskusjärjestöjen lausumassa esitetystä. Erityisesti Pro haluaa kiinnittää huomiota siihen, miten kilpailukieltosopimukseen on muissa maissa suhtauduttu. Esimerkiksi korkean teknologien keskittymässä Piilaaksossa kilpailukieltosopimusten käyttö on kokonaan kielletty. Ruotsissa kilpailukieltosopimusten kestosta ja korvauksesta on määräyksiä työehtosopimuksissa. Niissä Euroopan maissa, joissa kilpailukieltosopimukset ovat sallittuja, niihin liittyy monesti työnantajan korvausvelvollisuus karenssiajalta (Norja, Tanska) tai niiden käytölle on säädetty erinäisiä rajoituksia (bruttopalkka, maantieteelliset ja toiminnolliset rajaukset).

Lisäksi nykytilanne, jossa toisilla palkansaajilla kilpailukieltosopimus tarkoittaa korvausta karenssiajalta ja toisilla ei, tai jossa vain osan (kunnan viranhaltijoiden) kanssa ei voi lainkaan tehdä kilpailukieltosopimusta, asettaa eri palkansaajaryhmät keskenään erikoiseen tilanteeseen ja voi asettaa työntekijät perusteettomasti eriarvoiseen asemaan. Sääntelymekanismi ja keskeisen sisällön tulisi kilpailukieltosopimusten osalta olla työ- ja virkasuhteessa sama, ellei erityistä julkisen vallan käyttöön liittyvää perustetta muunlaiseen sääntelyyn ole.

Tilanteen korjaamiseksi pelkkä pykälän täsmentäminen ei ole riittävä keino. Epätyydyttävän tilanteen ratkaisemiseksi Pro edellyttää seuraavia lainsäädäntötoimenpiteitä:

- a) Kilpailukieltosopimusta koskevassa pykälässä on eriteltävä selkeästi ne tehtävään liittyvät edellytykset ja rajaukset, joiden vallitessa kilpailukieltosopimuksen teko on ylipäättään mahdollista. Säännösten sisältöä on erityisesti edellytysten osalta (esim. hyvän tavan vastainen) selvennettävä.
- b) Tehtäväkohtaiset perustelut on kirjattava työsopimukseen.
- c) Työnantajalla on oltava velvollisuus perustella kilpailukiellon perusteena olevaa erityisen painavaa syytä ja seurata olosuhteiden ja edellytysten kehitystä. Tilanteen muuttuessa tulee luopua kilpailukieltosopimuksesta tai -ehdosta.
- d) Työntekijän tosiasiallinen työaika ja työsopimuksen laatu on huomioitava kilpailukieltosopimuksen sisällössä. Osa-aikaisissa työsopimuksissa kilpailukieltosopimuksen käyttöön tulisi olla lähtökohtaisesti kielletty.
- e) Kilpailukieltosopimusten enimmäiskestoaikaa on lyhennettävä.
- f) Kilpailukieltosopimusten ajalta tulee maksaa työntekijälle korvaus. Korvauksen osalta tulee työttömyysturvalaissa selkeästi säätää, että se ei ole jaksotettava etuus.
- g) Kilpailukiellon rikkomisen sanktioista (sopimussakko, vahingonkorvaus) luovutaan tai vaihtoehtoisesti myös lainvastaisen kilpailukieltosopimuksen tekeminen työnantajan osalta sanktioidaan työntekijöiden korvausvastuuta vastaavaksi.
- h) Valvovien viranomaisten toimivaltuuksia täsmennetään siten, että viranomaisella on tosiasiallinen mahdollisuus puuttua yrityksen kilpailukieltosopimuksia koskevaan lainvastaiseen käytäntöön.

Helsingissä 25.9.2019

Jorma Malinen
puheenjohtaja

Patrik Stenholm
lakiasiainpäällikkö